కఠోపనిషత్తు (తెలుగు అనువాదము)

శ్రీ గ్రంథమాల

KATHOPANISHAD

(In Telugu Verse)

TRANSLATED BY

SRINGARAKAVI SARVARAYUDU
TELUGU PANDIT
PITTAPUR RAJAH'S COLLEGE,
COCANADA

కఠోపనిషత్తు

[illegible] తెనుఁగునఁ బద్య[illegible]

కాకినాడలోని పిఠాపురపు రాజాగారి కాలేజీ
తెనుఁగుపండితుఁడగు శృంగారకవి
సర్వారాయనిచే
రచింపఁబడెను.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు.

Printed at SCAPE & Co., and published by D. V. SURYAPRAKASA ROW, B. A., Cocanada.

PRICE: 0-2-0.] [వెల 0-2-0.

పీఠిక.

కఠోపనిషత్తు యజుర్వేదీయోపనిషత్తని కొందఱు చెప్పెదరు. ముక్తికోపనిషత్తునందిది కృష్ణయజుర్వేదోపనిషత్తని వ్రాయఁబడినది. "కఠవల్లీ తైత్తిరీయక... కృష్ణయజుర్వేదగతానాం ద్వాత్రింశత్సంఖ్యాకానాం ఉపనిషదాం సహనావవత్వితి శాంతిః॥" కోల్బ్రూకుదొరగారిది సామవేదీయమనియును, మాక్సుముల్లరుగారిది యాగ్న్యాణవేదోపనిషత్తనియువ్రాసియున్నారు. తైత్తిరీయ యజుర్వేద బ్రాహ్మణమునందీయుపనిషన్నాయకుఁడగు నచికేతుని పేరు కనఁబడుటవలన దీనిని యజుర్వేదీయముగఁ జెప్పియుందురు. దీని ప్రాశస్త్యమును గుర్తుకగు దారా, పారసీక భాషలోనికి వ్రాయించెను. రామమోహనరాయలు విండిష్మాన్, పోలీ, వెబరు, యూబారు, రెగ్నాడు, గఫ్, మాక్సుముల్లరు, ఇంగ్లీషు జర్మనీ, మొదలగు యూరపుఖండపు భాషలలోనికిఁ దీనిని దర్జుమాజేసిరి. ఈకథ బ్రాహ్మణమున నున్న వృత్తాంతమొక యధ్యాయముగనుండియుండును. ఉపనిషద్రూపమున దీనిలో నాఱువల్లులు (తీగలు) కలవు. ఈవల్లీపదము తైత్తిరీయోపనిషత్తునందుఁగూడ నుపయోగింపఁబడినది. వేదశాఖల నాధారముగాఁగొని వ్రాయఁబడినదగుటచే వీనిని వల్లులతో నుపమానము సముచితము.

కఠోపనిషత్తునకు శంకరభాష్యము కలదు. ఇదివేదాంత బోధకములగు దశోపనిషత్తులలోనిది. మృత్యుగృహమున కేగిన నచికేతుఁడు యమునివలన వరత్రయమును పొంది, యోగస్థితినిపొంది, అహంకార మరణ రహితుఁడై బ్రహ్మము నందినవిధ మిందుఁదెల్పఁబడినది. ప్రథమవల్లిలోని 16, 17, 18, వాక్యములకు పునరావృత్తి

దోషము కనఁబడుటచేతను స్ఖాలిత్యములని కొందఱు శం కితు లనుమానపడిరి. కొంత గద్యరూపమునను, కొంత ఛందోబద్ధముగనున్న యీ యుపనిషత్తులను లేఖకులు తమ కిచ్చవచ్చినటుల మార్చి కొన్ని చోటుల భావమును గూడ చెడఁగొట్టిరి. ప్రథమవల్లి 15 వ శ్లోకము చివరను పునరేవాహతుష్టః యనియుండఁగా 16 వ శ్లోకము తమబ్రవీత్ప్రీయమాణో యని యుపక్రమించుటలో సాంగత్యము లేదు. పందొమ్మిదవ శ్లోకమున ఛందస్సు ముఱచి. నచికేతాగ్ని యను పేరు వచ్చునని చెప్పుటకు తవైవ యను పదము ననావశ్యకముగ నడుమ నిమిడ్చిరి.

ఈ యుపనిషత్తునకుఁ శ్రీ శేషుల మన్నవ బుచ్చయ్యపంతులుగారు పదవిభాగ ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య సారాంశములతోఁ దెనుఁగున వ్యాఖ్యానమును వ్రాయించి ముద్రింపించిరి. మృత్యుదేవయమును దెల్పునదగుటచేత నిదియితర వానికన్న సర్వజన సమాదరణీయమైనది. దీనిని రివరెండు ఫాదర్ హాగు దొరగారు ఇంగ్లీషున పద్యరూపమున వ్రాసి యీలాగున ప్రచురించినారు. ఉపనిషత్తులను దెనుఁగున వ్రాయుట క్రొత్తవిధము. ఇదియు నీశావాస్యోపనిషత్తును గూడ సద్గ్రంథావళిలోఁ ప్రచురింపఁబడి యున్నందు పునర్ముద్రితములైనవి. ఇంకను బ్రహ్మప్రతిపాదకములైన యుపనిషత్తులిట్లు తెనుఁగింపఁబడి సర్వజనరంజకము లగుఁగాక.

కాకినాడ,
4-9-79.

దుగ్గిరాల వేంకట
సూర్యప్రకాశరావు.

కఠోపనిషత్తు

క॥ వాజశ్రవుని కుమారుఁడు ।
వాజశ్రవసుండు యాగఫలితముఁగోఱకై ।
యాజకులకు సర్వస్వము ।
నోజం దక్షిణగనిచ్చుచుండఁ గనియెదిక్ ॥

గీ॥ నీరులాని తృణముఁదిని పాలనిచ్చు
సారులేని యాగోవుల నారకిచ్చు ।
నితఁడు సుఖహీనలోకము లెనయఁడెయని ।
యతనిపుత్త్రుఁడు నచికేతుఁడనెడువాఁడు॥

గీ॥ తండ్రికి హితంబుచేయఁగఁ దలఁపుపుట్టి ।
మేలగోవుల నిట్లిత్తు వింకమీఁద ।
నన్ను నెవరికి నిచ్చెదవన్నఁ దండ్రి ।
కనలి నిను మృత్యువున కిత్తు ననియెనంత॥

ఉ॥ ఇంతయుఁ గోపవృత్తుని
యానచికేతుం డెఱింగి యాత్మలో,
సంతత ముత్తమత్వమున
సంచరణం బొనరించుచున్న న ।
న్నంతకుఁ డేమిచేయఁగలఁ
డాతని కేనొనరింపఁ గల్గు కా ।
ర్యాంతర మేమి ? యంచుఁ
దనయంత నిరంతరచింతఁ జేయుడుఁ ॥

క॥ ఆరీతి మానసమున ।
స్థానముగని పెట్టితంక్రి తద్దయువగతోఁ ;
గూరినఁ గనినచికేతుం ।
దూరకకనుచుండు వేల యూహింపుమిదే॥

సీ॥ ఎందఱుచావలేదు
మనుపిత్యాదులెందఱు చచ్చుచుండలే ।
వెందఱు ; శైలులెల్ల జనియించి
ఫలించుచు జీర్ణమైన యు ।
ట్లెందఱిలోకులెల్ల జనియించి
వివృద్ధినిగాంచి నాశమం ।
జెందుదురేల సందియముఁ
జెందెదవంత్రము తండ్రి ! పోదునా ॥

సీ॥ సత్యమాత్రై సుతుంబనిచెఁ
బయ్యనపాతఁకము లేగిచేరన ।
మృత్యుగృహంబు, చేర
కతఁజేంటను లేఁదటుగాన యూఁదునా ।
కృత్యమవాసముల్లరువు
చచ్చుటనుండ యముండువచ్చియా ।
కృత్యమొంతింగి సర్వ,
మిదికిదయివచ్చె నిఁకేమి సేయుదుఁగా ॥

గీ॥ విగ్రహాస్థనియంట మహాసురుండ ।
వందువవసించుచున్నా కాని ఫలమునిగి ।
సత్యదాన తపోవ్రత సంతతిచెడు ।
ముఖ్యవిశ్వము చెడునని బుద్ధిఁదలఁచి॥

ఉ॥ ఏయెడఁ బాఱ్యాఁడీయతిథి
యేనిశనిం బ్రతిమాఱుఁగాంచునం ।
యవనీసురుం దతిసియయ్యా
సముస్కృతు లాచరించుచు ।
శ్రేయము మూఁడునాళ్లు
వవసించుట మూఁడువరంబు లిత్తుఁగా ।
న్యాయమదే శిగనన్నదుగు
మున్ననఠం దలిత్రు ప్తచిత్తుఁడై॥

గీ॥ పచ్చివచ్చితినవనిన న్నసదా వనక ।
మంచిమనసునఁ దండ్రిమన్నించునట్టి ।
మొరటివరమిమ్ము నాళ్లు మునుపటివలె ।
దయఁ జలంచు నందువరమిచ్చె ధర్ముఁడప్రభు॥

ఉ॥ గ్రీష్మవృష్టిర్వసాసలు
జరామరణంబులు లేవు లేదు శో ।
గ్రీష్మమృతత్వ మబ్బను
సుఖంబది స్వర్గనివాసికండ్రిత ।
త్వమ్ము నొసంగు దీవిభుడు
ధర్ముఁడు స్వర్గము నొందునట్టియా ।
గమ్మత నాకు రెండవ
వరంబుగఁ జెప్పు మటంగ నాళ్లుమన॥

సీ॥ కాలుఁడు నచికేతుఁగని బుద్ధిగుణమున్న
స్వర్గలోకప్రాప్తి సాధనముచు ।

తగునగ్ని విద్యనొంతయుఁ దెల్పెదను బునరావృత్తి
రహితమై సద్వివరము ।
గనుదయంతలోక ప్రథమున ప్రసిద్ధమ్ముగునగ్ని ని,
దాని వ్రేల్పువిధి,
యజ్ఞవాటంబు విస్తృతియును దెల్పె,
విని నచికేతుండు విప్పి చెప్పె ।
తెలిసెనంచును ముదమందె దివ్యాత్మ ।
దానుమిదె గొనుమింక హారంబదగ్ని ।
నీదు పేరఁ బ్రసిద్ధమౌ నిక్కమంచు ।
ధర్ముఁడంతర్వరంబిచ్చె దయదలిర్ప॥

సీ॥ ఈనచికేతాగ్ని లోన ముమ్మారు
యథావిధి యజ్ఞతంత్రములు నడపు ।
నతఁడు తత్త్వమెఱింగి యతిశాంతుఁడవు
మఱియు యాగ్ని నెఱిఁగిన యష్టినరుఁడు ।
మృత్యుశోకంబులమించి యానందించు,
మూఁడవవరమింక వేఁడుమన్న ।
మృతివిషధర్ముఁడ మరణంబు నొందిన
పిదప నీయాత్మయున్నదియు లేదొ ।
తెలియవలయును నాకదె తెలుపవలయు ।
నన్నుఁగాయుఁడు నచికేతుఁడా ! యసాధ్య ।
మిది తెలియలేరు దేవతలేని, వేఱు
వరము వేఁడుము నాళుడు వాఁడెతెంగి॥

క॥ దేవతలప్పు మూఢులు
    తెల్పెడివారలు లేరుగావునం
దేవతలైనను దెలియనేరరు
    గావున నిన్ను వేఁడెదన్
నావుడుఁ బాసికొంటలు ధనంబులు
    నాయుతి భూవిభుత్వముం
గావలెనన్న నివ్వియదుగందగు
    నియ్యాదితప్పు నాపుడున్॥

౭॥ ఈవుచెప్పిన భోగములెల్ల నశ్వరంబు, లింద్రియంబులను జీర్ణములు, బ్రహ్మాయువైననల్పాయువు, నల్పాయువైన నాకు నీవనిన భోగముల ఫలమేమి చెప్పుము॥

౮। మనుజుఁడు ఫలమందినఁ దృప్తిని జెందఁగలేఁడు వరముఁ దెలిపినతఁడు నీవనిన సకలభోగంబులుఁ గోనఁగోరం దిదియు తెలుపఁగోరెద ననఘా!॥

కఠోపనిషత్తు.

ద్వితీయవల్లి.

౧। శ్రేయమును శ్రేయమన్నయవి భిన్నప్రయోజన మల్లి బద్ధునిం జేయును రెండుపురుషుని, శ్రేయము నెంచఁగ నీదు శ్రేయము, కా। శ్రేయము శ్రేయమును దా నరుఁ డిత్తమునం దలపోసి ధీరుఁడా। శ్రేయము గోరు, మందుఁడేఁ క్రేయ మకోరు నిత్యాభివృద్ధికై॥

వ॥ కోరికలన్ ద్యజించితివి గొబ్బున నానచికేత ! నీవా
సం । సారమునన్నునిం గేకీ యసారగతిం గనకుంటి వెం
సయుం । దూరమాలయ్యె విద్యయును, దోషయవిద్య
యు, నిన్నుఁ జెందవే । కోరికలు, న్నవిద్యఁ గనఁ గొ
నినవానిక నేఁదలంచెదన్ ॥

సీ॥ వినుడువిద్యాఫలంబున స్వయంధీరులై
మేము ప్రాజ్ఞులమని మిగుల భ్రమయు ।
చెనఁటివారంధుల చేసియడూపులో
నంధులవలెఁ గలయం జరింతు్రు ।
సంసారసుఖము నాస్తవ్యయన్నజ్ఞాని
పరలోకమార్గ మెప్పగిడఁ బడయుఁ ।
పరలోక మెక్కడ ? ప్రత్యక్షలోకంబె
కాని యన్యాఁడునా కడకుఁ జేరు ।
వినుటకుఁ దెలిసికొనుటకు నమళుగాని ।
యాత్మనుగురించి చెప్పవాఁడరుదె, దాని
నెఱుఁగువాఁడును బొందువాఁడరుదెసుమ్మి ।
బలువిధంబులఁ దలపోయు వారురులిది॥

తే॥ చెప్పఁదెలియని యల్పగతి మిథ్యనాత్మ ।
బ్రహ్మసాక్షాత్కృతింగన్న వారు నెట్ప ।
సులభముగఁ బోధపడుఁ దర్కాముల బడయు ।
నలవిగా తాత్మవిషయ ముఖ్యలము గాన ॥

క॥ గురుఖలు చెప్పనభోనది ।
పారయుంచుచ్ జ్ఞానసిద్ధి పారిపొసిదో ।

సరిగాఁ బ్రశ్నములడుగం ।
దొరకొనువాఁడింకయొకు దొరకం గలఁడే॥

సీ॥ నిజకర్మఫలము లనిత్యంబులని
యనిత్యంబగుకర్మ ఫలం బనిత్య
మగు నాత్మవస్తువు నందింపలేదని
యెఱిఁగియేయుండి యజ్ఞరవదార్థ ।
ములనుయాజించినేఁ బొందితి నీస్థితి
నాకంబెఱుఁగ వెంతయూనునీవు ।
కామంబుచేఁబొందఁ గలసత్యలోకాది
కస్థితియూనునిజ కర్మఫలము ।
చేసఁ బొందఁదగిన స్తుతిచేయఁబడెకి
మూర్త్యగతియూను దలపోసి యధికధైర్య ।
మొందిసంసారభోగముఁ బోవిడిచితి ।
వప్రానచికేత యేమిభాగ్యంబొ కాని॥

క॥ ననుఁజిష్టునిం గుణనిధి ।
యని బరముం గూఢు నవ్యయుచ్చిన్మునిశా ।
మను విజ్ఞాన ప్రాప్తిం ।
గని మోపము భేదమొనరుఁ గద ధీరుఁ లేశా॥

క॥ గురుభుల వలన నెవ్వని జని ।
మరణంబుల నందఁబోక మతిసాధ-బొ ।
పరమాత్మ నెఱిఁగి మోదము ।
బొరయన్నిఁక మోక్షమూళ్ళ ముఖ్యుఁగనెంచున॥

సీ॥ ఎవ్వాని వేదంబు లెల్లఁ బ్రాప్యంబని
తలఁచునో, దేనిని దపము లెల్లఁ
జెప్పునో, దేనికై చిత్తంబునం గోరి
బ్రహ్మచర్యాదు లేర్పఱుపఁబడెను ।
తత్స్వరూపముఁ జెప్పెదనువినుమ నచికేత !
యదియ యోంకార మయ్యక్షరంబె
బ్రహ్మముత్తమ మదెవ్వఁ డెఱింగి దేనిని
గోరునో వాఁడది పొందఁ జెంగు
నీవ రా పరబ్రహ్మ స్వరూపపాధ ।
నంచెవఁ డెఱుంగు వాఁడు బ్రహ్మంబు సంగు ।
నాత్మ పుట్టదు చావ దెట్లయిన దేహ ।
మంతమైనను జెడదు నిత్యం బజంబు॥

॥ ఒకనిని జంపెదనని వే ।
రొకరుఁడు తనఁజంపునంచు నూహించు నరుం ।
డిఁక నాత్మతత్త్వ మెఱుఁగఁడు
వికలత లేకుండ నీవు వినుమచికేతా॥

సీ॥ అతిసూక్ష్మమై స్థూలమై యాత్మప్రాణుల
బుద్ధిగుహాంతరములనె యుండి ।
డనినిబడ మెక్క రామగ్రిహంబునఁ
గనువాఁడు దుఃఖంబు గడచువాఁడు
అస్థచలింపక యచ్చటనే యుండు
నంగాటు వ్యాపించు నట్టితత్త్వ ।
మునెఱుంగు మునిద జ్ఞానియనిత్య దే
హార్థిఁగన్న మహాశరీరుఁ ।

దైనయాత్మనుగని దుఃఖమందఁబోఁడు ।
వేదశాస్త్రాదివిద్యల విదితమగాని ।
పారమార్థికబుద్ధిచేఁ బడయఁబడునయా ।
నితరసాధన సంపత్తి నెల్లవిడిచి॥

౨౪॥ దుష్కర్మనడువడి యుడుగనివాఁ ।
నకరిచి విషయసుఖశాంతి నందనివాఁడుం ।
దమఁబసిన మనసువాఁడోం ।
దఁడు. విజ్ఞానమున నాత్మ తద్దయుఁ బడయఁడు॥

౨౫॥ ఏయాత్మకీచరాచర ।
వైరొక్క భక్షించ మన్న మైమృత్యువుకూ ।
ర్రైరొక్క నాత్మనెఱుఁగుట ।
జ్ఞేయమువుల లేనియాతఁ డెటులగుఁ జెప్పమీ॥

కఠోపనిషత్తు.

తృతీయవల్లి.

౧॥ ఓనచికేతుఁడా ! యీనచికేతాగ్ని
యతిశయించుచుండె పంచాగ్నులైన
బ్రహ్మవేత్తలు బ్రహ్మవిదులైన వ్యాతయుద
ర్శనముఁజొచ్చి కర్మఫలములనుంగు
నాత్మలరెంటి ఛాయాతపంబులటు
భిన్నంబులైనట్లు జెప్పుచుంద్రి
కర్మఠులకు సేతువుగానుండి సంసార
తరణేచ్ఛగల తత్త్వతత్పరులకు

నథయదంబై సహారభ్రాంసట్టియుతి
రంబు ప్రత్యంబు నెఱుఁగుట స్వాంతంబుసుమ్ము
ఆత్మరధికుఁడు, రథము దేహంబు, బుద్ధి
సారథి, మనంబు పగ్గంబు చక్రనెఱుఁగు॥

క॥ ఇంద్రియంబులె గుఱ్ఱంబు లెల్లవిషయ
ములు విహారస్థలంబులు, కలఁగకున్న
యాత్మ దేహేంద్రియ మనంబులందు ఁగూడి
కర్త భోక్తయు నౌనని జ్ఞానులంద్రు॥

క॥ ఎవఁ డేకాగ్రతఁ గాంచని
యవివేకియొ వానికిం బ్రియములసదృశం
బగు సారథికిం దుష్టా
శ్వవితతి లెట్టుల్ల యొప్పదు వశవర్తులుసుమీ॥

క॥ ఏకాగ్రచిత్తముగల వి
వేకికి సర్వేంద్రియములు వేహ్యాధీనం
బైకరదు, మంచిహయములు
వేగానఁగల సారథికిని వేచసినట్లై॥

క॥ జ్ఞానము పరిశుద్ధతయు ధృ
ఢాంగ్రహ బుధ్యవస్థుఁడు పరతత్వ
స్థానముగను విధిశేషి
జ్ఞానఁడు సంసారమునుఁ గడునేఁ గూడఁడు॥

క॥ ఎందు బుద్ధి సారథి సమాహితమనస్కుఁ
డైన విజ్ఞాన సంపూర్తిలోడెనక

నశ్వరంబైన బ్రహ్మపదంబునంది
నిర్మలానందమూలనొంది నెగడుచుండు॥

ఆ॥ వె॥ ఇంద్రియములకంటె నింద్రియ విషయముల్
వానికంటె మనసు, దానికంటె
బుద్ధి, బుద్ధికంటెఁ బొల్పువరమాత్మ
దీని నెఱుఁగవలయుఁ దేటపడఁగ॥

ఆ॥ వె॥ అలమహత్తుకంటె నవ్యక్త ముత్తమ
మంతకంటెఁ బురుషుఁ, డతనికంటెఁ
బరమొకింత లేదు పరమావధియతండె
పరమహేతుకుండు పరమగతియు॥

ఆ॥ వె॥ అట్టిప్రణవరూప మగునాత్మ బ్రహ్మాది
సర్వభూతతతి నెసంగి యొదిగి
తెలియఁబడదు గాని దివ్యవిజ్ఞానుల
సూక్ష్మబుద్ధిచేతఁ జూడఁబడును॥

ఆ॥ వె॥ పలుకు మనసుతోడఁ గలిపి దానిని బుద్ధి
యందు దాని నమ్మహాత్మునందుఁ
గలిపి దాని నిర్వికారాత్మలోపలఁ
గలుపవలయుఁ జక్కఁగా వివేకి॥

ఆ॥ వె॥ లెండు మేల్కొనుఁడు వందిత గురువులఁ
జేరి తెల్సికొనుఁడు మీర, లాత్మ
పథము దుర్గమంబు పరమసూక్ష్మక్షురధా
రాతినిశితమండ్రు కావ్యవరులు॥

౧౫॥ అవ్యయము నిత్యమును విషయరహితంబు
నాది యంతములేక మహత్తుకంటెఁ
బరము ధ్రువమైనయాత్మను నరుఁడెఱింగి
మృత్యువునుబాసి ముక్తుఁడై మెలఁగుచుండు॥

౧౬॥ యముఁడు చెప్పిన యీయుపాఖ్యానము విను
వాఁడు చెప్పెడువాఁడును బ్రహ్మలోక
మందుగురు, బ్రహ్మసభ, శ్రాద్ధమందు దీని
వినిచిన ననంతఫలముఁ గల్పించుచుండు॥

కఠోపనిషత్తు.

చతుర్థవల్లి.

౧॥ సరవ చేసిన యింద్రియములు పరవిష
యార్థగోచరములు గాని యాత్మను గన
నేర వమృతత్వకాంక్ష యా ధీరుఁడాత్మఁ
గాంచు నతఁడింద్రియముల మళ్ళించిసతతము॥

౨॥ అజ్ఞులు బహిర్విషయములఁ ననుసరించి
మృత్యుపాశని బద్ధులై మెలఁగుచుంద్రు
జ్ఞానులమృతత్వము మహాశాశ్వత మని
నశ్వరము లగు దృశ్యమ్ము లందం దలఁచరు॥

౩॥ ఏయీ సాధనములచే
నే యీ లోకాదిరక్తిమంతో తెలియున్నా
యా యాత్మతత్త్వమిదియే
యీయెడ దేవతలు నైన నెఱుఁగరు వత్సా॥

కం॥ ఘనశాస్త్రజ్ఞునస్వవ్యక్తం
బున రెంటం దోఁచు దృశ్యములు గను నేయా
త్మనియతిచే నేయాత్మం
గను సర్వవ్యాపక మని జ్ఞానివగవఁ డే॥

కం॥ ఎవఁడీకర్మఫలాద్యను
భవుఁడే వాత్మను ద్రికాలవర్తకుఁడనుచుం
దవిలి తెలియనోయాత్మం
దవిరళగతి నాత్మరతు నందుఁడుసుమ్మీ॥

గీ॥ ఎవఁడు సృష్టికిఁ బూర్వ మంబువులఁ బుట్టి ।
బుద్ధిగుహఁ జొచ్చి కారణభూతకార్య
యుతసకల సృష్టికర్తగా నొలిఁగాంచు ।
నతఁడె నీ వడిగిన యంతరాత్మ వినుము॥

గీ॥ అఖిలకర్మఫలంబుల ననుభవించు ।
నిత్యమైజీవభూతమై నిఖిలదేవ ।
తాత్మకంబైన యేయాత్మయతులబుద్ధి ।
గుహను జొచ్చి భూతంబులఁ గూడుకొనును ।
యదియ నీవడిగిన యట్టియంతరాత్మ॥

కం॥ హుతవహుఁడు గర్భిణీసం ।
భృతగర్భముగతి సతతము పృథులారణిసం ।
స్థితమై యజనకరణ సం ।
స్తుతిఁ గనునా యదియు యాత్మసుమ్మీ వత్సా॥

కం॥ రవి యుదయించును యడఁగును ।
యెవనివలన, నెల్లవేల్పు లెవ్వనిఁ జేరం ।

దవ్రుయుదరో, యెవని యెంచఁగ ।
నేవండుఁ గాలండో యాతఁడే యాత్మసుమీ॥

గీ॥ ఇంగునంగుడు నంను నిండే వరార్థ ।
సత్త్వరుంను నౌవంతు భేదంబుఁ గాంచు ।
నా యతంను భవాంబుధి నూలలాకి ।
జననమరణ బరాదు లంగుమ నిజంబు॥

సీ॥ డెందమున నాత్మరూపంబు నందవలయు
నిట్టియాత్మ స్వరూపము నెంగ దోని
నేరకుంటేను. దలఁచుచు నా భేదబుద్ధి
వాఁడు వెంటనె మృత్యువు పొలఁబడును॥

క॥ ఇఁకఁ గాలత్రితయానియా ।
ముకుఁదళ పురుషుఁడు శరీరమందున నంబు ।
స్వకరూపుఁ డై వెలయున ।
య్యాకలంకుఁడు గనఁ దవనము నతఁ డాత్మసుమీ॥

క॥ మిగులఁ బ్రకాలనియామక ।
మాగడుగు నంగుష్ఠమాత్రపురుషుఁడు యోగిం ।
ద్రగణముచేఁ గనుఁగొనఁబడుఁ ।
బాగపాదువని బోధకిది యాత్మయదే ॥

గీ॥ పెద్దకొండలఁ గురిసిన వృష్టి వాని ।
చిన్నకొండలఁ బడిన ట్లుభిన్నధర్మ ।
ములనుభిన్నధర్మములని తలఁచిదేవా ।
భేదములనంది సంసార వృత్తినందు ॥

క॥ నిర్మలోదకములయందు నింపఁబడిన ।
నిర్మలోదక మట్టులే నిర్మలాత్మ ।
నెఱుఁగు విజ్ఞాని యాత్మయు నిర్మలత్వ ।
మగునయందు ననుచు గౌతమునకుఁ జెప్పె ॥

కఠోపనిషత్తు.

పంచమవల్లి.

సీ॥ అకుటిలచిత్తున కజునకే కాదశ
ద్వారములుగల దేహ పట్టణమగు ।
నాతఁ డీశ్వరు ధ్యానంబొనర్చి
రాగాదులరోసి నిరంతరోత్సవ ।
బంధములెల్లను బాయు నాయాతండు
పరమాత్మఁ జెందురు బరమమునులు ।
ముందర నీ దేహమందున్న యాత్మ
మాత్రమె బ్రహ్మస్వరూపంబుగాదు ।
నేలపైనీళ్ళలోపల నింగియందు
గిరులయందును ద్విజులందు గృహములందు ।
స్వర్గమున దేవతలయందుఁ జంద్రసూర్య
రూపములనుండె సత్యస్వరూపమాత్మ ॥
క॥ ఏయాత్మ హృదయగతుఁడై ।
త్రియము ప్రాణంబుఁ బైకిఁ గ్రిందికి నిడలం ।

ద్రోయు నపానము నారని ।

వేయేలా ! గాత్రరెల్ల వేల్పులు వత్సా ॥

సీ॥ ఏయాత్మ విడిచిన నీదేహమునందేమి
                యును శక్తి యుండఁ బోవును చుదాత్మ ।
    యాత్మయీ దేహముం దాశ్రయించుక యున్న
                యందాక దేహము నాశ్రయించి ।
    యుండుఁ గాని విడిచియుండిన మందవు
                వెలయ ప్రాణాపానములు నడుచు ।
    దీనివలననె జీవింపఁడు దీనికి
                భిన్నరూపంబున వెలుఁగుచున్న
    యాత్మ వలనె జీవించు నతిరహస్య
                మైప్రకాశన మైనట్టి బ్రహ్మస్వరూప
    మింకఁ జెప్పెద, నాత్మయే యేవిధముల
                మరణముం బొందునోయట్టి తెలుఁగునీకు

తే॥ కొందఱుజ్ఞానకర్మముల
        ననుసరించి గాని శరీరధారులై ।
    యుందురు, స్థావరాకృతుల
        నొందుదురటులు, చాలమంది నిం ।
    పొందుచున్న సర్వము
        సమున్నతి పొల్పుని యుండునాకుం ।
    జెందనియాత్మ, యంత వెలసె
        నకలం, బది దాట శక్యమె ?

క॥ అగ్ని కాయాత్మ ధనవంబు లందుఁ జొచ్చి ।
    రూపరూపంబునకుఁ బ్రతిరూపమైన ।

అట్లయా సర్వభూతాంత రాత్మ యొక్కఁడు ।
రూపరూపమునకుఁ బ్రతిరూపమయ్యె ॥

౧౧ త్సా॥ సర్వలోకచక్షువనఁగఁ బొలియున్న సూర్యుఁడే
సర్వబాహ్య దోషముల నెసంగియుండ నట్టులే,
సర్వభూత పరియాత్మ సర్వబాహ్యదుఃఖము ।
లంటువడని వాఁడు గాంగువాఁడుగాఁ దు సూ
డుమీ ॥

౧౨ ఒక్కఁడు సర్వమునకు స్వవశి
యొందినవాఁ డఖిలాంత రాత్మయై ।
నొక్కటి రూపముంగొని యనేక
విధంబులఁ జేయువాఁ డతం ।
డొక్కఁడె యాత్మయందుఁ
గనుచున్న వివేకులు నిత్యసౌఖ్యముం ।
గ్రక్కునఁ గాంతు రన్యులకుఁ
గల్గఁగనేర్చునె ? సుంతయేనియున్ ॥

క॥ చేతనములందుఁ జేతనుఁ డైతనరి, య ।
నిత్యములయందు నిత్యమై నిండి, పెక్కు-
లందు మొక్కఁడె నందగి నట్టియాత్మఁ ।
గనువివేకులు శాశ్వత గతిని గంద్రు ॥

క॥ సమరతి ! మంచిదేని ।
త్యమనిర్దేశ్యమయిన పరమసుఖము బ్రహ్మనం ।
దమనిదియని తెలియుటయె ।
క్రమము ? మనోదృశ్యమా ? ప్రకాశము ? వెల్గమా ?

ఉ॥ ఓనచికేత! యీభువనమౌళి
వెలుంగఁగఁ జేయునాతనిం,
గానఁగనైన యీయాన
మాతపత్రిక తెల్వ్యయు వెల్గఁ జేయు నే
వానిఁ దెలియుంగాని యెఱన్నియు
వెల్గుట గాని, యాత్మరూపం
బైన స్వయంప్రకాశ మహిమాంబు
ధాముండు తలంచె నెంతయున్॥

కఠోపనిషత్తు.

ఐఐవల్లి.

ఉ॥ గొంచక యర్థమై యొలయు
గొమ్ములగల్గి ప్రశాఖసంభవ
మించినసంసృతి వృక్షము
మొట్టనిరూఢి యూర్ధ్వమూలము
వ్యాపించిన ముఖ్యసంభవుని
రంజన తేజము బ్రహ్మరూప మం
దంచిన యూపము స్తరూపు
దానినిదాటు నరక్కమొందుఁగా॥
ఉ॥ పేపట్లు రెండు పక్షులు
జేకధరించిన దానిజూచినం,

భావమునందు భీతిఁగొను
  భావిని సర్వజగంబు బ్రహ్మ మం ।
దేవకీపుత్త్రుఁడయిన
  పిన్నని దాక్షను లోఁబలించు నీ ।
భావ మెఱుంగు వాఁడు స్మృతి
  గాథల నెందఁడును మృత్యుమొత్తమున్ ॥

ఉ॥ ఆదరమాత్మయందలిధ
  ర్మంబున నేమము యోగ్యమందు, నెం ।
తో దయమందు కీఁడుఁ దల
  మందు తెలుంగము; పజ్రిభృత్యవర్గన
వ్యావృతి పాయమందు ధనస్వ
  వగ్గనలన్ ధృతి సన్నము స్నేహ ।
శ్రీభావమాత్మఁ గాంచునతఁ
  డేమువలం జనిమాంతఁ డెన్నఁడున్ ॥

ఉ॥ దక్షుఁడు గన్న నెట్టి కన్పడును
  స్వరతి బింబము దర్పణంబునన్ ।
దక్షుని బుద్ధి దర్పణము
  నందటు గన్పడు నాత్మ; స్వప్న మం ।
దక్షుఁడు నీటుఁ గన్పడిన
  రూపము గాదు విశ్వప్రపంచ మం ।
దక్షుఁడ! బ్రహ్మలోకమున
  నాత్మకనంబడునీవ, తెల్లి నై ॥

క॥ వేరై పుట్టిన సాంఖ్యయో
గాకారపృథగ్భావములను బ్రకటయోగస్ఫూర్తుల్
ధీరుఁ డెఱుంగును గానవి
చారము నొందఁ డొకటంటెఁ జక్కనెఱుఁగుమీ॥

ఆ॥ వె॥ ఇంద్రియములకంటె నెక్కుడు మనసు, మన
కంటె బుద్ధి, దానికంటె నాత్మ
యధిక ; మంతకంటె నవ్యక్తము ఘనము,
మంతకంటెఁ బురుషుఁ డధికుఁ డండ్రు॥

॥ ఎయ్యది యెఱింగి జంతువు
చయ్యన మోక్షంబునొందు సంసృతి విడుచున్
నెయ్యది యఖిలవ్యాపక మ
యయ్యది బుద్ధ్యాదివృత్తికందదు వత్సా॥

ఉ॥ కన్నుల కాత్మ కన్పడదు,
కన్నులచేఁ గనఁజాలదాత్మ వి।
ద్వన్నత బుద్ధిచేతఁ
గనవచ్చు, నెఱుంగు నేపండు డీనివాఁ।
డున్నతముక్తిఁ జెందు,
నెప్పుడుజ్జ్వల దింద్రియపంచకంబులా।
త్మన్నిలుచున్నదింబెనఁగి
తాఁగగు బుద్ధి, యదేవి మోక్షవా॥

క॥ స్థిరమింద్రియధారణరూ
పరముగలిని యోగమండ్రు, బ్రథమాష్టాయామ్

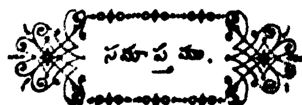
పరయోగముచేఁ గల్గును
నరయఁగ నెప్పు డప్రమత్తుఁడై యుండవలెన్ ॥

తే॥ కనులచేతను వాక్కుచే మనముచేత
నాత్మఁ బొందఁగనేరము ; నాస్తికులకు
నెట్లు పొందఁగ శక్యమా నిదివివేక
భావమునఁ బొందఁ దగుఁ జూడవచ్చు దాస॥

ఉ॥ ఎవ్వనిచిత్తమందెనయు
నీప్సితముల్ విడిపోవుచున్నవో ।
యవ్వలవానికి స్మరణ
మున్నదిలే, దతఁడొందు బ్రహ్మమున్ ।
ఎవ్వని బుద్ధియందుఁగల
యీయవివేకపు గ్రంథివీడునో ।
యవ్వలవాఁడు చావుఁ గనఁ
డయ్య యిదే యుపదేశ మంతయున్ ।

ఉ॥ నూటొకనాడులౌ నుదిక్కి
నొక్కటి యందు శిరంబుఁ జీల్చి పో
వౌటికి; దానిచేనుపరి
భాగము నొందినవాఁడు మృత్యువుం
దాఁటును; లాఁతినాడులా
పదంబడి జీవము బైటఁ బెట్టుచోఁ ।
వాఁడలు మందుఁ గ్రూరవెతలు
గంతులతోడ మలంగుఁ గావునన్ ॥

సీ॥ జనులహృదంతర స్థలులఁ బ్రవేశించు
సంగుష్ఠమాత్రుఁడై యంతరాత్మ;
ముంజాంతరస్థమై మొలచిన గడ్డిపో
చను బోలె ధైర్యవిజ్ఞానవృత్తి
స్వశరీరమునుండి చక్కఁగ వెడలింప
వలయు నాత్మను మున్ను బలికిన పరి
శుద్ధతత్వము బ్రహ్మబుద్ధినెఱుఁగఁ దగు;
యముఁ డిట్లు పలికిన యంతటనచి
గీ॥ కేతసుం డిట్టియోగవిద్యాశిక్ష
మెల్లనెఱిఁగి యపాపుఁడై మృత్యువెడలి
బ్రహ్మమునుబొందె; నెవఁడిట్టిక్రమము గనుచు
వాఁడు నచికేతసునిబలెఁ బడయు ముక్తి॥

10521